

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Жердевої Олени Олександрівни
на тему: «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими
та цивільним населенням» за спеціальністю 081 – Право
завідувача кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
Антощука Андрія Олександровича

Актуальність дослідження розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням зумовлена поєднанням правових, соціальних і безпекових викликів сучасності. Насамперед вона обумовлена триваючою збройною агресією проти України, що супроводжується численними повідомленнями про порушення норм міжнародне гуманітарне право, зокрема заборон, встановлених Женевські конвенції. Факти катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, незаконного позбавлення волі, примусових зникнень та інших тяжких правопорушень вимагають належної кримінально-правової оцінки та ефективного розслідування.

Водночас складність документування таких злочинів ускладнюється умовами воєнного стану: обмеженим доступом до місць подій, переміщенням населення, загрозами для слідчих і свідків, а також активним використанням інформаційно-психологічних операцій. Це зумовлює необхідність удосконалення криміналістичних методик, тактики проведення слідчих (розшукових) дій, а також інтеграції сучасних технологій фіксації та аналізу доказів.

Окремого значення набуває потреба гармонізації національної практики з вимогами міжнародних інституцій, зокрема Міжнародний кримінальний суд, що здійснює розслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Забезпечення належного рівня доказування, дотримання стандартів прав людини та процесуальних гарантій є ключовими умовами притягнення винних до відповідальності як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Крім того, актуальність теми визначається суспільним запитом на справедливість, відновлення прав постраждалих і формування ефективних механізмів запобігання подібним злочинам у майбутньому. Результати дослідження можуть стати підґрунтям для вдосконалення законодавства, практики досудового розслідування та міжвідомчої взаємодії, що в цілому сприятиме зміцненню верховенства права та міжнародного правопорядку.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.
Науковий рівень дисертаційного дослідження та опублікованих праць Жердевої Олени Олександрівни відповідає встановленим вимогам до здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Зміст дисертації узгоджується з положеннями національних стратегічних документів і державних програм, а саме: тема дисертації ґрунтується на Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-

p), Національній стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, яку затверджено постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 року № 12-21; відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454/2020).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 30 листопада 2023 року (протокол № 23).

Результати дисертаційного дослідження отримали наукове визнання через публікацію у дванадцяти наукових працях, зокрема в чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, а також у восьми тезах наукових доповідей. Вказані публікації засвідчують наукову новизну, актуальність та практичну значущість обраної тематики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. На основі використання наукового доробку українських і закордонних учених, вивчення й узагальнення матеріалів судової практики, узагальнення даних проведеного опитування практичних працівників, з огляду на положення чинного Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, сформульовано низку положень і висновків, важливих для підвищення ефективності практики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням. У дисертації було аргументовано деякі положення, що становлять наукову новизну.

Низка висновків і результатів, отриманих у процесі дослідження, характеризуються новизною та мають суттєве наукове і практичне значення, зокрема:

– з метою нормативного закріплення особливостей доказування в кримінальних провадженнях про воєнні злочини, зокрема жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також забезпечення належності й допустимості відповідних доказів, пропонуємо внести такі зміни до Кримінального процесуального кодексу України:

1) доповнити ст. 91 положеннями, якими передбачити спеціальні обставини, що підлягають доказуванню в кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, а саме: факт існування міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту; захищений статус потерпілих осіб (військовополонені, цивільне населення); зв'язок протиправних дій із збройним конфліктом; системний або поширений характер жорстокого поводження; а також підпорядкованість підозрюваних військовому чи окупаційному командуванню;

2) доповнити КПК України новою ст. 65-1, якою визначити особливий процесуальний статус підозрюваного, що має статус військовополоненого, з огляду на положення міжнародного гуманітарного права та Женевських

конвенцій (ЖК). Запровадження цієї норми має на меті забезпечення чіткої регламентації процесуальних гарантій такої особи, заборону будь-яких форм примусу чи нелюдського поводження, а також визначення обов'язкових умов проведення слідчих (розшукових) дій за її участю, що сприятиме допустимості отриманих доказів у національному та міжнародному кримінальному провадженні;

3) внести зміни до ст. 99, передбачивши можливість використання цифрових матеріалів та аналітичних продуктів як документів, отриманих від міжнародних організацій, іноземних правоохоронних органів, спеціалізованих міжнародних місій і з відкритих джерел (OSINT), за умови підтвердження їх походження, цілісності, автентичності та можливості процесуальної перевірки;

– обґрунтовано концепцію «розширеного предмета доказування» у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням, відповідно до якої із встановленням фактичних обставин конкретного епізоду злочину самостійного доказового значення набувають: контекст збройного конфлікту, захищений статус потерпілих осіб, системний або поширений характер насильства, функціонування командної вертикалі та зв'язок дій виконавців із воєнною або окупаційною політикою держави-агресора, що дає змогу відмежувати воєнні злочини від загальнокримінальних правопорушень і забезпечує чітку кримінально-правову кваліфікацію;

– сформульовано криміналістично обґрунтований підхід до використання цифрових матеріалів відкритого походження (OSINT), матеріалів міжнародного документування й аналітичних продуктів у доказуванні воєнних злочинів, згідно з яким такі дані розглядають не як самостійні процесуальні докази, а як похідні джерела доказової інформації, що набувають доказового значення лише у взаємозв'язку з традиційними слідчими (розшуковими) діями, експертними дослідженнями та показаннями учасників кримінального провадження, за умови забезпечення їх автентичності та процесуальної відтворюваності.

До концептуальних напрацювань, що заслуговують на увагу, належать уточнення щодо:

– наукові положення щодо тактики допиту потерпілих, свідків і військовополонених у кримінальних провадженнях про жорстоке поводження шляхом уточнення особливостей підготовки, проведення та фіксації допиту в умовах збройного конфлікту з огляду на підвищену психологічну вразливість допитуваних осіб, ризики повторної травматизації, специфіку їхнього процесуального статусу й потребу в поєднанні доказових і гуманітарних завдань допиту, що сприяє підвищенню повноти й достовірності отримуваних показань;

– наукові положення щодо проведення огляду місця події та інших об'єктів у кримінальних провадженнях про воєнні злочини шляхом обґрунтування потреби в адаптації традиційної тактики огляду до умов деокупованих територій, масових руйнувань і небезпеки повторних уражень з

урахуванням значних за площею слідових картин, багатоепізодності подій, участі різних суб'єктів і використання спеціальних знань, що забезпечує збереження слідової інформації та її подальшу процесуальну придатність.

У межах дисертації окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків, зокрема:

– наукові підходи до використання міжнародних стандартів і практик у розслідуванні воєнних злочинів, зокрема положень міжнародного гуманітарного права, практики міжнародних судових інституцій та діяльності міжнародних місій з документування як методологічних орієнтирів для формування криміналістичної методики розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням зі збереженням пріоритету національного кримінального процесуального законодавства;

– напрями подальших наукових досліджень, спрямовані на розроблення цілісної криміналістичної концепції документування та доказування воєнних злочинів, що передбачає інтеграцію слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спеціальних знань, міжнародного співробітництва та використання цифрових та аналітичних матеріалів у єдину логіку доказування масових, системних і поширених порушень міжнародного гуманітарного права.

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у фахових наукових виданнях України та апробовано на науково-практичних конференціях. Публікації відповідають предмету дослідження, сприяють розв'язанню поставлених у дисертації завдань і мають високий ступінь прикладної значущості.

Таким чином, дисертація Жердевої Олени Олександрівни виконана на високому науково-методичному рівні, містить низку теоретичних і практичних новацій, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її основні положення є логічно послідовними, аргументованими та такими, що мають вагоме практичне значення в умовах сучасної кримінологічної політики України.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків дисертаційної роботи Жердевої Олени Олександрівни не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають із тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Застосування належного методологічного підходу (комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання) забезпечило наукову обґрунтованість, системність і достовірність отриманих результатів.

Зокрема, загальнонаукові методи – спостереження, опису, порівняння, узагальнення та класифікації – застосовували для виявлення закономірностей, що характеризують жорстоке поводження з військовополоненими та

цивільним населенням, а також особливості їх досудового розслідування (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.1). Історико-правовий метод використано для аналізу становлення наукових підходів до дослідження воєнних злочинів, жорстокого поводження та катувань у працях українських і закордонних учених, а також для з'ясування формування міжнародно-правових стандартів їх заборони (підрозділ 1.1).

Метод порівняльного аналізу застосовували під час узагальнення різних наукових позицій щодо змісту ключових понять і категорій, а також у процесі зіставлення положень національного кримінального та кримінального процесуального законодавства з нормами міжнародного гуманітарного права (МГП) і практикою міжнародних судових інституцій (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2). Догматичний метод і метод аналізу визначень дали змогу уточнити та поглибити понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема зміст таких категорій, як «криміналістична характеристика жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», «спосіб учинення злочину», «слідча ситуація», «предмет доказування», «контекстуальний елемент воєнного злочину» (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1).

Формально-логічний метод застосовували під час вивчення змісту й обсягу зазначених понять, побудови логічних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики, типових слідчих ситуацій та алгоритмів дій слідчого (підрозділи 1.2, 2.2, 3.2). Системно-структурний метод використовували для формування цілісної структури криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням, а також для обґрунтування основ методики їх розслідування на різних етапах досудового провадження (підрозділи 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3).

Соціологічні методи (анкетування та інтерв'ювання) були застосовані з метою з'ясування позицій слідчих і прокурорів щодо практичних проблем документування та розслідування воєнних злочинів, оцінювання ефективності наявних процесуальних і криміналістичних підходів (підрозділи 2.2, 3.2). Статистичні методи (групування, зведення, аналіз кількісних показників) використовували для узагальнення результатів соціологічних досліджень, аналізу матеріалів кримінальних проваджень, статистичних даних правоохоронних органів і судової практики в справах про воєнні злочини (підрозділи 2.1, 3.3).

Ці та інші методи наукового дослідження використано у взаємозв'язку, що сприяло проведенню всебічного аналізу, обґрунтуванню теоретичних висновків і практичних рекомендацій.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– сформульовані в дисертаційному дослідженні положення та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правових актів і законопроектів, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України, щодо кримінально-правового й кримінального процесуального забезпечення розслідування воєнних злочинів, зокрема жорстокого поводження з

військовополоненими та цивільним населенням, у частині визначення особливостей доказування та процесуальної фіксації таких діянь;

– науково обґрунтовані рекомендації щодо організації досудового розслідування, взаємодії слідчого з іншими суб'єктами, проведення слідчих (розшукових) дій і використання спеціальних знань можуть бути застосовані в практичній діяльності органів досудового розслідування й органів прокуратури під час документування та розслідування воєнних злочинів (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 07 лютого 2025 року № 20697-2025);

– висновки й узагальнення дослідження можуть бути використані в науковій діяльності для формування та розвитку теоретико-методологічних засад криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, а також для подальших міждисциплінарних досліджень у сфері міжнародного гуманітарного права, кримінального процесу та криміналістики;

– матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та юридичних факультетів під час викладання дисциплін кримінально-правового й криміналістичного спрямування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційна робота Жердевої Олени Олександрівни складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (201 найменування) та додатків. Повний обсяг дисертації становить 240 сторінок, із них обсяг основного тексту – 189 сторінок.

У цілому дисертація являє собою системне, цілісне та комплексне дослідження, в якому відповідно до обраної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання. Усі розділи роботи логічно поєднані й відбивають головну, на думку рецензента, національно-правову ідею, а саме – розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням.

Доведено, що жорстоке поводження з військовополоненими та цивільним населенням належить до воєнних злочинів як тяжких порушень міжнародного гуманітарного права, а основою його кримінально-правової оцінки є низка міжнародних і національних джерел. Зокрема, категоріальні й нормативні орієнтири були вперше затверджені в Нюрнберзькому статуті, а згодом і в Римському. У них зафіксовано значну кількість заборонених діянь, що засвідчує їхню протиправність й одночасно заборону міжнародним і національним правом. Попри те, що Україна ратифікувала Римський статут Міжнародного Кримінального Суду, національний конституційний і процесуальний механізм надає можливість співпраці з цією установою та формує інструментарій міжнародної взаємодії в розслідуванні таких злочинів не достатньою мірою.

Досліджено специфіку розслідування цієї категорії правопорушень як багатокomпонентного процесу з підвищеними ризиками й обмеженнями (обмеженість доступу до окупованих територій, складність затримання винних, небезпека проведення слідчих дій у зоні бойових дій), що зумовлює

особливу роль координації, алгоритмізації дій, належного процесуального оформлення та ретельної роботи з доказами. Доведено, що в сучасному документуванні воєнних злочинів послуговуються цифровими джерелами (фото/відео, дані мереж, геолокаційні й аналітичні інструменти), поряд із особистісними, речовими та документальними; водночас доказування потребує активного залучення різних видів судових експертиз і спеціальних знань. З'ясовано, що використання нових технологій, зокрема інструментів на основі штучного інтелекту, може підвищувати ефективність розслідування лише за умови дотримання базових процесуальних принципів і гарантій прав людини та врахування ризиків недостовірності й алгоритмічних помилок.

Дисертантка приходить до висновку, що початковий етап розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням є вирішальним, оскільки під час цього етапу формують доказову базу, визначають першочергові завдання, план і алгоритм невідкладних дій. Будь-яка втрата часу часто означає втрату доказів. Специфіка таких проваджень у тому, що предмет доказування має подвійну структуру (поряд із загальними обставинами, визначеними в ст. 91 КПК України), обов'язково слід встановити контекстуальний елемент воєнного злочину – наявність збройного конфлікту, зв'язок діяння з конфліктом (*war nexus*) та усвідомлення цього конфлікту виконавцем. Сам факт учинення відповідного діяння під час війни є недостатнім, більш важливим є доведення причинного зв'язку між діянням з воєнними діями (окупаційною практикою) і спрямованість проти захищених осіб або на виконання завдань збройного формування.

Оснoву доказування становить системне залучення джерел інформації, а саме показання потерпілих і свідків, речові й документальні дані, але особливо – цифрові докази (фото/відео, геолокація, дані мереж, OSINT, відомчі бази), які мають процесуально правильно виявлятися, вилучатися й закріплюватися (часто із залученням спеціалістів/експертів). Для ефективності важливі стандартизація й типізація слідчих ситуацій (за категорією потерпілих, способом діяння, територією, джерелом первинної інформації, наявністю даних про підозрюваного тощо), що надають можливість впорядкувати роботу.

Крім того, авторкою зазначено, що ефективність розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням безпосередньо залежить від системного використання спеціальних знань, оскільки саме вони забезпечують формування належної й допустимої доказової бази в умовах дефіциту часу, високих ризиків втрати слідів та обмеженого доступу до місць подій. Пріоритетним напрямом є експертне забезпечення, яке фактично перетворює фрагментарні відомості (ушкодження, біологічні сліди, цифрові дані) на «наукові докази», придатні для процесуального доказування й подальшого міжнародного кримінального переслідування.

Домінуючим видом спеціальних знань у таких провадженнях є судово-медична та суміжна судово-біологічна експертизи. Вона є ключовою для встановлення причин смерті, характеру й механізму ушкоджень, давності

подій, а також фіксації слідів сексуального насильства, які швидко зникають. ДНК-експертиза має базове значення для ідентифікації загиблих і пов'язування епізодів, однак на її результативність впливають організаційні й нормативні проблеми (взаємодія оперативних підрозділів й експертних установ, відсутність повноцінного правового режиму національної бази ДНК).

Важливим доповненням до медико-біологічного блоку експертиз є психологічні, психіатричні й цифрові дослідження, які надають можливість оцінити психічний стан потерпілих і свідків, особливості сприйняття й відтворення подій, а також автентичність і доказову цінність відео-, аудіо- та інших цифрових матеріалів, зокрема з ідентифікацією осіб. Водночас типові недоліки практики (неконкретні питання слідчих, надмірні обсяги дослідження, відсутність доступу/паролів до пристроїв, неоднакова технічна оснащеність установ) зумовлюють потребу в стандартизації завдань, що дають експерти, попередніх консультаціях з ними та більш зваженому виборі експертних установ.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані Жердевою Оленою Олександрівною результати дисертаційного дослідження щодо розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках установ й організацій, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за даним напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу Жердевої О.О., необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. У підрозділі 1.3. «Інші елементи криміналістичної характеристики жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» (с. 59-80) авторка розглядає цифрові сліди вчинення жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням

Однак, попри беззаперечну значущість цифрових слідів та активне впровадження досягнень цифрової криміналістики у практику розслідування воєнних злочинів, наведені положення мають певну дискусійність і потребують додаткової конкретизації. Зокрема, недостатньо розкритими залишаються процесуальні аспекти забезпечення належності, допустимості та достовірності цифрових доказів, отриманих із відкритих джерел або електронних пристроїв, особливо в умовах бойових дій, де існує підвищений ризик їх модифікації, втрати або фальсифікації. Крім того, твердження щодо ефективності використання технологій штучного інтелекту та аналізу великих даних потребують більш критичного осмислення з огляду на відсутність уніфікованих методик їх застосування, обмежену верифікованість результатів та можливі похибки алгоритмів. Не менш важливим є й питання дотримання прав людини та стандартів захисту персональних даних при зборі й обробці такої інформації. У зв'язку з цим доцільним видається поглиблення

дослідження не лише технічних можливостей цифрової криміналістики, а й її процесуально-правового забезпечення, що дозволить підвищити доказову цінність отриманих результатів та мінімізувати ризики їх оскарження у суді.

2. У тексті анотації та дисертації авторка зазначає, що окремі висновки є емпірично обґрунтованими. Водночас наведені положення потребують додаткової конкретизації їх емпіричного підґрунтя. Зокрема, з роботи не вбачається, на основі якої саме емпіричної бази сформульовано відповідні висновки. Не визначено коло використаних джерел (матеріали кримінальних проваджень, судова практика, результати інтерв'ювання потерпілих, свідків, працівників правоохоронних органів, звіти міжнародних і національних інституцій тощо), їх обсяг, часові межі та критерії відбору.

У зв'язку з цим доцільно більш чітко окреслити склад емпіричної бази, її репрезентативність, а також застосовані методи збору й обробки даних, що дозволить належним чином оцінити обґрунтованість отриманих результатів і підвищить наукову переконливість дисертаційного дослідження.

3. Підрозділ 2.3. присвячений питанню використання спеціальних знань під час розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням (стор. 114-135). Проте, окремого уточнення потребує питання організації взаємодії між слідчими підрозділами та експертними установами. Слушно вказуючи на наявні проблеми, авторка не пропонує конкретних механізмів їх вирішення, що дещо знижує практичну цінність викладених положень. Доцільно було б конкретизувати напрями удосконалення такої взаємодії, зокрема через впровадження єдиних інформаційних систем, стандартизацію процедур відбору зразків і обміну даними.

Крім цього, на думку рецензента доцільно було б доповнити дослідження положеннями щодо використання сучасних технологій швидкої ДНК-ідентифікації. Зокрема, в Україні і світовій практиці дедалі ширше застосовуються портативні системи, такі як ANDE Rapid DNA System, який забезпечує можливість оперативного проведення ДНК-аналізу безпосередньо поза межами лабораторії та отримання генетичного профілю особи протягом відносно короткого часу (у середньому до 90–120 хвилин). Використання таких технологій є особливо актуальним в умовах воєнного стану та масових злочинів, оскільки дозволяє значно пришвидшити процес ідентифікації загиблих, військовополонених або осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень.

Такі зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують полеміки й щодо інших положень і висновків дисертантки, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Вони носять локальний, переважно дискусійний характер і, в цілому, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Жердевої Олени Олександрівни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Жердевої Олени Олександрівни на тему: «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в якому узагальнено та розв'язано комплексне науково-прикладне завдання пов'язане із розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення практики діяльності уповноважених правоохоронних органів й громадськості.

2. Дисертація «Розслідування жорстокого поводження з військовополоненими та цивільним населенням» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Жердєва Олена Олександрівна** заслуговує на **присудження ступеня доктора філософії** з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Завідувач кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент**

Андрій АНТОЩУК